

BUDA-PESTA

9 Octomvre st. v.
21 Octomvre st. n.

Va eși duminec'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 41.

ANULU XIII.
1877.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl. ; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni

CALENDARULU POPORALU.

— Credintie, dotine si moravuri romane. —

I.

Introducere.

Românulu de la tiéra, care n'a ajunsu inca pâna la acelu gradu de cultura cá sè póta cetí si sci din càrti astronomice, de pe termometre, barometre si din calendare schimbarea timpului, se multiamesce cu esperinti'a si cu ceea ce-a moscenitu de la strebunii sei, carii l'au invetiatu a cunósce, când e vreme buna si când rea, si cum are sè se pórté cá sè nimerésca mai bine cu semenaturile sale, sè n'aiba nici o scadere într'insele, si ori in care intreprindere sè nu fia munc'a însedaru.

Românului tieranu nu-i trebue càrti astronomice, nici barometre, nici termometre, nici calendare tiparite. Elu e singuru astronomu si calendaristu. Vremea l'a invetiatu a observá si a-si întipari bine in minte semnele de capetenia prin cari sè póta cunósce dintr'o di in alt'a : ce felu de vreme are sè fia, buna séu rea ? ploioasa séu secetósa ?

Aceste semne inse nu le pastréza elu numai pentru sine, ci precum le-a moscenitu de la parinti si strebunii sei, asié le impartasesce si esplica elu si copiilor sei, si astfelu din tata in fiu, din mosi in nepoti si strenepoti

se pastréza acést'a sciintia, care, cu totu drep-tulu putemu dice, cá fórte multe ori intrece pe ceea a calendaristilor si a astronomilor invetiati.

Paserile si insectele ; animalele si reptilele ; plântele si mineralele ; sórele, lun'a si stelele, precum si multe alte semne de pe ceru si de pe pamêntu, pe cari le observa elu mai in fie-care di de peste anu, sânt pentru dên-sulu cele mai bune, mai sigure si mai acurate barometre.

Pe când cei invetiati se ostenescu si scriu la calendare cu vr'o câte-va septemâni séu chiar luni întregi 'nainte de anulu nou, cá sè le tiparésca si apoi sè le impartiesca publiculu cetitoru spre orientare in anulu venitoriu, Românulu ne'nvetiatu isi cauta de trebile sale asceptându pâna in diu'a cea de pe urma a anului vechiu. Abié atunce, in momêntulu celu de pe urma, isi aduce si elu a minte cá trebue sè-si faca calendariu, cá sè scia cum va fi anulu urmatoru : bunu ori reu ? . . . roditoru ori neroditoru ? . . .

Atât'a i trebue lui. Mai multu nimicu.

De serbatori nu se pré intereséza. Aceste sânt pentru dên-sulu unu lucru secundaru. Elu sci pe de-a rostu tóte serbatorile lunare

séu fise de peste anu, care dupa care urméza si câte dile sînt de la o serbatóre pâna la cealalta. Ce se atinge de serbatorile numite anuale séu mutabile, inca nu se pré îngrijesce, sciindu pré bine, cà mergêndu la biserica preotulu o sè le spue poporului adunatu, si éta cà si cu aceste e in caratu.

Pentru dênsulu acel'a e calendaru adevratu, care i spune cu acuratétia schimbarea timpului, când va plouá si când va fi vreme buna? . . . Asié unu calendaru inse nime nu i-lu póte face mai bine si mai nimeritu, de cum si-lu face elu singuru.

Deci sè vedemu cum isi face Românu de la tíera calendarulu seu, cum impartiesce elu anulu si timpulu, cum sci când pica cutare si cutare serbatóre, si cari sînt semnele acele de pe cari cunósce schimbarea timpului?

II.

Facerea calendarului.

Sér'a spre Sântulu Vasile totu Românu, care voesce a sci cumva fi anulu urmatoru, ia dóue-spre-diece falii de cépa si le însira pe tóte într'unu rêndu, pune in fia-care falia o câtime anumita de sare pisata, cam pâna la jumetatea faliei, dà fie-carei numele unei luni de peste anu, si apoi lasa elu tóte faliile sè steie asié pâna a dóu'a di demânétia, adeca pâna in diu'a de anu nou.

In care falie afla a dóu'a di deminétia mai multa apa, acea luna va fi mai ploioá; in care afla sarea asié precum a pus'o de cu séra, in acea luna va fi seceta, arsitia mare; éra in care falie va fi sarea pe jumetate uda séu umeda, pe jumetate uscata, acea luna va fi schimbaciósa. ¹⁾

Totu spre Sântulu Vasile facu Români carbuni numai dintr'unu unicu lemn, spre esemplu de fagu, séu si din altu lemn tare, însira unu numeru anumitu dintre acesti carbuni, câti adeca li sînt de trebuintia, pe vatra; fia-carui carbune i dau unu nume de pâne, spre esemplu: grâu, secara, papusioiu, ordiu, ovesu, malatu-maruntielu, barabule etc. A dóu'a di deminétia, care carbune se afla totu prefacutu in cenusia, acea spetie de pâne are sè se faca mai buna peste véra, éra carbunii

cari remânu asié cum i-au pusu de cu séra arata cumca acea spetie de pâne, cu care s'au insemnatu ei, n'are sè se faca de feliu, — n'are sè rodéscu. Care carbune e pe jumetate prefacutu in cenusia, acel'a arata cà pânea cu care s'a insemnatu are sè fia slaba. ²⁾

Dupa ce au pusu sare in faliile de cépa, dupa ce au asiediatu carbunii pe vatra, de c seninu afara, esu sè caute la stele cá si de pe aceste sè cunósca cum va fi anulu urmatoru. Mai alesu lun'a e pentru dênzii profetulu celu mai bunu in acést'a séra, care arata cu siguritate, dupa credinti'a lor, cum va fi timpulu peste anu. Când lun'a e plina in sér'a Sântului Vasile, va fi anulu roditoru, mânosu, când nu va fi plina, anulu va fi neroditoru. ³⁾

Aceste sînt semnele principale dupa cari cunósce Românu cum va fi anulu urmatoru. Aeest'a e inceputulu calendarului poporalu. Celelalte semne, cari arata schimbarea timpului, urméza succesive in decursulu anului.

Despre acele semne voiu vorbí mai la vale.

Sè 'ncepemu de-ocamdata cu impartirea anului.

III.

Impartirea anului.

Anulu ilu impartiesce poporulu necultu, cá si celu cultu, in patru anutimpuri si anume in: primavéra, véra, tótna si érna. Apoi in: dóue-spre-diece luni, fia-care luna in patru septemâni, fia-care septemâna in siepte dile, fia-care di in 24 óre.

Anulu întregu ilu desléga in urmatórele cimilituri:

— Am unu copaciu si dóue-spre-diece ramuri, in fia-care ramura câte patru cuiburi, si in fia-care cuibu siepte óue. ⁴⁾ Séu:

— Am unu copaciu cu dóue-spre-diece stêlpari, in tóta stêlparea patru crengi, in tóta créng'a unu cuibu, in totu cuibulu siepte óue, in totu oulu dóue-dieci si patru galganusiuri. ⁵⁾

Séu mai bine:

²⁾ Comunicatu de unu Românu din Tereblecea.

³⁾ Acést'a credintia e latita mai pretutindene între Români din Bucovin'a.

⁴⁾ P. Ispirescu: *Legende si Basmel Românilor, ghicituri si proverbur* etc. Part. I. edit. III. Bucuresci 1872. pag. 159.

⁵⁾ Alecsa Latesiu, in „Siedietórea“ fóie pop. rom. redact. Ios. Vulcanu. Budapesta an. II 1876 pag. 22.

¹⁾ Comunicatu de unu Românu din Vam'a si altulu din Tereblecea, sate in Bucovin'a. — Acést'a dactina e usitata si la Români din Ardélu. Vedi: Wilhelm Schmidt: *Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Romänen Siebensbürgens*. Hermannstadt. 1866 pag. 5.

— Am unu copaciu cu d'oue-spre-diece ramuri, în fie-care ramura câte patru cuiburi, în fie-care cuibu câte siepte oue, în fie-care ou câte d'oue-dieci si patru de pui. ⁶⁾

— Acest'a-i anulu cu lunile, cu septemânile, cu dilele si cu órele.

IV.

Anutimpurile.

Déca astronomii. cu t'óta sciinti'a si calcululu lor nu s'ânt în stare sè ficeseze în totu loculu si pentru totu-de-una o di anumita, hotaritóre între d'oue anutimpuri, cu atât'a mai puçinu putemu asceptá de la poporulu ne'nvetiatu, cá elu sè scie cu posivitate când se sfâr-siesce unu anutimpu si se începe altulu. Trecerea unui anutimpu în altulu mai în fie-care anu se schimba si urméza asié dicédu pe nesimtitte, cá numai fórtte cu greu se póte cunósce si hotari. Afara de acést'a sciutu este, cá provinu împregiurári de la cari fórtte multu atêrna începerea unui anutimpu.

Prin urmare nici de la Români tierani nu putemu pretinde, ce e peste putinti'a lor.

Parerea mai tuturor Românilor pe cari i-am întrebatu în acést'a privintia, adeca când se începe cutare anutimpu, e diferita. Eu am aflatu de bine sè reproducu pe cea mai apropiata de cea a astronomilor.

Aceea e urmatórea :

Primavéra se 'ncepe, dupa unii, cu prim'a lunei lui Martie, dupa altii când se sfirsiescu dilele „*Babei Dochiei*“ si anume de la „*Alecsii*“ 17 Martiu, si duréza pâna la *st. Onofreiu* ⁷⁾ 12 Iuniu. — Altii érași punu diu'a ântâiu de primavéra dupa trecerea a 13 septemâni, numerate din diu'a de „*Craciunu*.“ Atunci, dicu ei, cá ometulu se topesce si curge în torente chiar si de pe verfulu celor mai innalti munti. ⁸⁾

Dupa calcululu acest'a pica asié dara cea d'ântâia di a primaverii în septemân'a de pe urma a lunei lui Martiu, adeca cu nóue dile mai târdiu de „*Alecsii*.“ Va sè dica, nu numai

⁶⁾ Din colecti'a mea de cimilituri poporale române.

⁷⁾ Români din Bucovin'a îndatinéza indata dupa ce se desprimaveréza de-a semená pânea cea alba, apoi papusioiulu, barabulele si celelalte semintie, asié cá cu vr'o câte-va septemâni 'nainte de *st. Onofreiu* sè fie t'ôte semintiele în paméntu. În septemân'a de 'nainte *st. Onofreiu* dóra numai chrisca mai sémena. Ér dupa *st. Onofreiu* nici acést'a.

⁸⁾ Comunicatu de Simeon Florea, Românu din Iisiesci, satu în Bucovin'a.

dupa trecerea celor 12 dile ale „*Babei Dochiei*“ ci si dupa cele „*imprumutate*“, ⁹⁾ séu în intervalulu acestoru din urma, când adeca nu este nici o frica ca va ninge mai multu.

Vér'a se 'ncepe cu *st. Onofreiu* si duréza pâna la *Sânta Mari'a mica* 8 Septemvre.

Mediulu-verii se numesce timpulu când temperatur'a e mai caldurósa.

Pinteleiu-caletoriulu 27 Iuliu, se numesce diu'a, de când, dupa cum spunu Români, caletoresce *vér'a* spre t'ómna.

Tómna se 'ncepe de la *Sânta Mari'a-mica* si duréza pâna la *Sântulu Nicolaiu*. 6 Decemvre.

Érn'a se numesce totu restimpulu câtu tine ometu. Ea începe de la *St. Nicolaiu* si duréza pâna la *Alecsii*.

V.

Semnele anutimpurilor.

Semnele anutimpurilor s'ânt urmatórele :

Când începu a veni rëndunelele, cocostêrcii, cocórele si celelalte paseri, ce petrecu peste érna în tierile cele calde. Atunci, când vinu aceste, e unu semnu cumca si primavér'a a sositu si cá mai multu n'are sè ninga.

Când începu a înflori pe fênatie „*bravdu-siele de t'ómna*“ numite si „*brandusiele mortilor*“ ¹⁰⁾ e unu semnu, cá si t'ómna e aice.

Când se ducu cocostêrcii, rîndunelele, cocórele si celelalte paseri mutatóre de la noi în tierile cele calde, când *gangurii* cara *curcuduzie* (póme de pruni spinosi) si alte de ale mânca-rii în copaci desierti, apoi arata prin acést'a cá se apropie érn'a frigurósa. ¹¹⁾

(Va urmá.)

S. Fl. Marianu.

BALADA.

— *Imitatiune dupa Lenor de Bürger.* —

Tobele în departare,
Rapata si trîmbiti sunu,
Si 'ntr'a serii dulce zare
Óstea intra în catunu.
Mariór'a, printre rënduri
Cauta pe alu seu iubitu,
Mândrulu, pentru care n gâdnri
S'a sbatutu si-a suferitu.
De soldati urméza lantiulu,

⁹⁾ At. M. Marienescu în artiel. „*Bab'a Dochie si Babele*“ publ. în „*Familia*.“ Pest'a 1872. an. VIII. pag. 366.

¹⁰⁾ Lat. *Colchicum auctumnale*.

¹¹⁾ Calendariu pentru Bucovin'a pe an. 1841. Cernauti.

Dar din prelungitul lantiu,
Vai! lipsesce Dorobantiulu,
Mândrulu, Dorobantiu!

Trap, trap, trap, trecu caii 'n fug'a:
Calaretii 'n vântu cu glug'a!

Biêt'a fêta i privesce,
Rêndu pe rêndu cum se strecoru . . .
Fati'a ei îngalbinesce,
Ochii 'n plânsu i se 'nfasiu.
Ma-sa giaba o mângâia,
Giaba 'n doru-i înfocatu
Micu copilu-i o rêsgâia
Dupa gâtu-i încordatu.
Striga: „Cine scie siantiulu,
„Cine scie acelu santiu,
„Ce-a umplutu bietu Dorobantiulu,
„Mândrulu Dorobantiu!

Trap, trap, trap, trecu caii 'n fug'a:
Calaretii 'n vântu cu glug'a!

Ma-sa 'n casa isbutesce
Că s'o traga în sfêrsitu,
Inse cade si bolesce
Si nu e de lecuitu!
Cu cositi'a desnodata
Peste umeri fluturându.
Că 'ntr'o hora 'nvapaiata
Jóca tristu si lungu ridiënd.
Si tragëndu-si ast-felu dantiulu,
Zice-adesea 'n acelu dantiu:
„Unde-o fi bietu Dorobantiulu,
„Mândrulu Dorobantiu!

„Trap, trap, trap, trecu caii 'n fug'a:
„Calaretii 'n vântu cu glug'a!“

Intr'o nópte viforósa, ---
Ma-sa 'n casa aroma,
Iar prin tind'a frigurósa
Desi cadeau fulgii de nea; ---
Jos din patu se deie 'n graba
Si de graba s'a 'mbracatu,
Asceptând, asiá de slaba,
Mezulu noptii depârtatu.
Cum veni, si încinse dantiulu,
Strigându tare 'n acelu dantiu:
„Éca-mi vine Dorobantiulu,
„Mândrulu Dorobantiu!

— „Toc, toc, toc; deschide-mi fug'a! . . .“
Erá elu în vântu cu glug'a!

Usi'a 'ndata i-o deschise
Si-a ei fatia se 'nrouà,
Iar elu bine n'o zarise
Că în bratie-o si luà!
Prin mantau'a desfacuta
Hain'a sa i se zariá,
Ce cu flori de firu cusuta,
Că si-o raza straluciá:
„Fost'a fostu sè umplu siantiulu,
„N'am umplutu êns'acelu santiu!

„Ti-a venitu dar Dorobantiulu,
„Mândrulu Dorobantiu!“

Sdrang, sdrang, sdrang; Sè fugim fug'a!“
Si fugira 'n capu cu glug'a!

Calu-afar' încalecara,
Câmpi si riuri, déluri, vai,
Tóte 'n urma le lasara;
Inse demonii cei rei,
Fisiu, fisiu, fisiu, alergu multime
Si-i atingu, cu-arip'a lor,
Si prin négr'a 'ntunezime
Vinu vârteju îngrozitoru.
Este lungu de demoni lantiulu,
Lungu, si de fatalulu lantiu
Giaba fuge Dorobantiulu.
Mândrulu Dorobantiu!

Hu! Hu! Hu! ridu dracii 'n fug'a,
Si le-ating cu arip'a glug'a!

Blând'a fêta se 'ngrozescce;
Elu o stringe l'alu seu peptu;
Calulu seu ce spum' albesce,
Sbóra cá sagét'a dreptu.
— „Unde mergem? Unde óre?“
Ilu întreba inse ea.
— „Mergem, cum n'a statu sub sóre,
„Nunt' a face, drag'a mea!“
Dracii inse, ce-si tragu dantiulu,
Hohotescu în acelu dantiu,
Pe când sbóra Dorobantiulu,
Mândrulu Dorobantiu!

Hop, Hop, Hop! . . . Elu sta de-a 'n fug'a,
Fâlfâindu în vântu cu glug'a!

Cutcurig! cocosiulu cânta:
Zorile pe ceu albescu,
Si l'a dilei raza sfânta
Dracii 'n grab se risipescu.
— „Viu!“ atuncea-i dice 'ndata,
Si 'ntr'unu negiu cimitiru,
Catra gróp'a cea cascata
O tîresce cá 'n deliru.
Bratiele-i o stringu cá lantiulu,
Lantiu de feru, teribilu lantiu,
O! si éta Dorobantiulu,
Mândrulu Dorobantiu.

In scheletu se schimba 'n fug'a
Si de-o hârca-atârna glug'a!

In câtnu fu jale mare,
Când în ziu'a ce sosi,
Maic'a sa în desperare
O cata si n'o gasi.
Toti plecara cá s'o cate,
Toti umblara 'n susu si 'n josu,
Dar cu fetiele 'ntristate
Se 'ntorcéu fara folosu;
Când spre-a trece 'n vale siantiulu,
O zarira 'ntr'acelu santiu,

Fuse-alu Mortii Dorobantiulu,
Mândrulu Dorobantiu !

Faceti cruci, dracii sè fuga !
Lânga ea gasir'o gluga . . .

Bucuresci 8/20 Sept. 1877.

Al. A. Macedonschi.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romann, de XAVIER de MONTÉPIN. —

(Urmare.)

Unu conducatoru de gendarmi, în fruntea unei trupe mici de patru séu cincii ómeni, viniá fatia de

nu gata d'a face ce a începutu, si murmurá sucindu-si mustéti'a aspra :

— De siguru voiu nebuni! A trecutu timpulu, cá dreptu si datori'a mi-a fostu sè împusecu acésta féra selbatie! Astadi justiti'a mi-ar cere séma de viéti'a lui, si glontiulu care ar scapá lumea de acestu miserabilu m'ar costá scumpu! Trebue sè-lu întêlnescu fara sè dícu unu cuvêntu, si ar fi îndresnetiu — fara 'ndoiéla — a nu-lu salutá în trecere. Da, da! Asiá e! O persóna de acésta importantia!

Demnulu conducatoru în mâni'a sa împintená cu taría calulu seu, care nu mai putea, si care de bunaséma mi s'a pré obicinuitu cu aceste corectiuni nemeritate.

Unu soldatu de totu tineru, nu de multu primitu în corpulu elitei de gendarmi calareti si pe care Denis Robustel ílu facea demnu de o binevointia de-

Spéndlurarea bulgarilor.

elu, calare pe unu calu reu provediutu, care pasieá greoiu.

Caletorulu trecú pe lânga represintantii ordinei publice, si nu-i tînú demni de nici o privire.

Nu totu asiá facú conducatorulu, unu oșteanu betrânu cu mustetie carunte, lungu, secu si ososu, a carui suvenire dóra nu au uitat'o de totu cetitorii nostri, din primele parti ale acestei întêmplári.

Denis Robustel, — càci erá elu, — tresári în siea în momentul în care calaretiulu cu calulu bunu trecea chiar înaintea lui, se oprí, se 'ntórse cá sè-lu urmareze cu ochii, si se loví tare în peptu, strigându cu o voce agitata!

— La draci! este elu! chiar elu!

Apoi ísi îndreptá mân'a masínalminte spre unulu din coburele siei sale, în care se aflau pistótele; dar

osebita, se apropiá de mai-marele seu si i díse într' unu tonu familiaru :

— Conducatorule, ce ti-i? Par cá esti superatu?

— Cu totu dreptulu ai puté crede acést'a, bietulu meu Baptistin, — response Denis.

— Te-a apucatu cá o durere de masele, — continuá tinerulu oșteanu. Fara sè te superu, este óre iertatu sè scíu ce ti-a causatu o durere asiá grabnica?

— Vediutu-ai pe calaretiulu acel'a, care a trecutu pe lânga noi? — întrebá Robustel.

— De siguru, cá l'am vediutu. Unu frumosu baiatu, pe unu calu frumosu; purtare de domnu mare.

— Unu domnu mare! — repetí comandantulu

cu o rîngire selbatica; — da, da, e unu domnu mare, unu adeveratu domnu mare; dar mai este înca ceva.

— Ce?

— Celu mare hotiu din Francia!

Junele Baptistin tresari la rëndulu seu, si gân-gavî cu voce emotiunata:

— Ce a facutu?

— Totu ce se pôte ticalosu si infamu; da, totu: talharia, omoru, aprindere, sacrilegiu, bani falsi! Éta! fara a mai numerá cealalte.

— Nu e cu putintia!

— Ba dieu se pôte, într'atât'a încâtu presidiulu de la Clermont a vestitu premiu pentru capulu lui; o respata de trei mii livre s'a promis aceluia, care ilu va predá viu séu mortu.

— Si noi ilu lasaramu sè fuga, pe când elu erá numai singuru si noi patru insi! — esclamá Baptistin. Capitane, haid sè-lu urmarimu! De si calulu lui e mai bunu decâtu ai nostri, totusi dóra ilu vomu ajunge. Apoi avemu si pistóle. Glontiulu opresce pe omu de departe.

Denis Robustel a dóu'a óra își lovî peptulu, fara 'ndoiéla, spre a-si aliná indignatiunea.

— Ah! acestu domnu mare nu mai e o féra selbatica pentru noi, — response elu apoi cu unu tonu linu si plinu de amaraciune. Elu este aপরatu în numele regelui.

— Va sè dica, regele a graçiatu pe acestu gentilomu?

— Regele a facutu mai multu decâtu atât'a! O judecata, o condamnare trebuie cá celu puçinu sè precede graçia; înse pentru acest'a si atât'a erá pré multu: nici condamnatiune, nici judecata! nimica! Regele svatuitu de favoritiu sei, cari sînt rudele gentilomului, a declarat de totu simplu, cá acestu hotiu e nevinovatu, cá n'a facutu nici unu reu si sè nu mai fia urmaritu.

— Capitane, acést'a nu e dreptu.

— Nu, dieu! nu-i; înse noi nu putemu face nimica, nici noi, nici nimene. Regele e rege; elu e stapânulu. Când elu se însiéla séu când ilu însiéla vointiele sale totu asiá trebuie sè le respectâmu. Unu lucru înse totusi me mîngâia puçinu.

— Care, capitane, de cumva este iertatu sè scíu?

— Acel'a, cá unu blastematu arare ori móre în pelea unui omu de omenía. Despre crima se pôte dice chiar cá si despre vinu: Celu-ce a beutu, va mai bé! Crim'a atrage! In curëndu séu mai târdiu, ticalosulu va face o infamia nóua, si, de óra-ce harthíile de remisiune n'au valóre decâtu numai pentru trecutu, locotenentulu civilu își va recapetá drepturile si ni-lu va redá pe mînilé mele! L'am avutu odata, ticalosulu, si l'am scapatu; dar de voiu mai pune odata mîn'a pe elu, juru cá nu-lu voiu mai scapá, chiar de ar trebui — pentru cá sè-lu pazescu mai bine — sè me legu cá unu ocnaru de celalaltu capetu alu lantíului seu. Da! pe cuvëntulu meu de soldatu, juru!

— Ah! capitane! dar scíu cá-lu uresci tare?

— Cá-lu urescu? Va sè dica, asiú dá jumetate din sângele meu, cá sè-i potu pune funea la gátu; dinsulu e inimiculu meu personalu.

— Ah! ah!

— Da, da, inimiculu meu.

Si Denis Robustel, întorcëndu-se de jumetate în siea, amenintia cu pumnulu pe rapedele calaretu a

carui forma nehotarita abiá se mai putea vedé în departare.

— Va sè dica elu te-a ofensatu? — întrebá Baptistin.

— Elu m'a facutu de risu, si-a batutu jocu de mine; mi-a ucisu cu lasitate unu omu, în ascunsu; unulu din cei mai bravi ómeni ai mei, unulu din cei mai buni. Datori'a sângelui înca nu este platita, dar — de graba séu mai târdiu — va fi; unu presimtiementu îmi spune acesta.

— Si cum se chiama acestu hotiu mare? — întrebá inuimitu de espressiunea aprópe crudela ce o vedea aparénda, pentru prim'a-óra, pe figur'a ânghiurósa si brasdata a betrânului soldatu.

— Elu se chiama marquis de Saint-Maixent, — response capitanulu. Si acuma, haidamu în galopu! simtiescu trebuintia de-a-mi înneacă mîni'a în fundulu a câte-va sticle de vinu, la ospetari'a „Armele Franciei.“

Mic'a trupa ascultá de acésta porunca, si caii impintenati apucara sè mérga câtu mai repede catre Saint-Jude.

De si se prefacú, cá nu acórda nici o privire gendarmilor, marquisulu totusi recunosecú pré bine pe Denis Robustel si își díse încetu:

— Éta voiniculu pe care odinióra l'am facutu sè pérda trei mii de livre, si care nici odata nu me va iertá. Dar asiá sórtea omului! De cumva n'asiú fi gasitu modulu de-a scapá dintre degetele lui, cá o siopêla, ilustr'a familia de Saint-Maixent ar fi stinsa adi în persón'a mea; lucrulu acest'a e celu putínu fórté probabilu.

Unu surisu i se iví pe buze si elu își continuá calea.

Cam la jumetate de óra dupa întêlnirea pe care amu descris'o, marquisulu fu silitu a-si lasá calulu sè mérga în pasiu, cáci avea sè urce unu délu.

Dupa acelu suisu urmá unu scoborisu fórté repede; apoi drumulu, trecëndu o punte mica de granitu de-a supra unui ríu clocotilor, începú a se urcá pe cóst'a unui altu délu.

Valea ce se intindea între aceste dóue déluri nu erá mai largá decâtu o suta de pasi.

Pe marginea drumului, aprópe de punte, se aflá o casutia de aparintia trista si parasita, lângá ea unu siopru ce serviá de grajdu, si innapoi o gradintia reu grigita, în care vegetau câti-va pomi si unu numeru mare de rosari incarcati de flori.

O legatura de iedera uscata, atêrnata de-a supra usiei, semená a spune, cá acea casutia erá o ospetaria, séu celu puçinu o cárcima.

Saint-Maixent își oprí calulu, esaminá situatiunea unei locuintie asiá de curiosu isolate si murmurá:

— Mi-se pare, cá cu greu asiú puté gasi mai bunu.

Dupa acésta reflexiune, se apropiá de usia si strigá:

— Hei! ospetarule!

Mai de odata aparura în pragu dóue fiintie: o femeia betrâna si unu micu copilandru.

Betrâna erá cam de siese-dieci de ani; gârbovita, tremurânda, cu niste mîni seci cari tremurau nencetatu; pe scurtu, ea realisá fórté esactu ide'a ce tóte epocele si-au facutu despre vragitóre.

Copilandrulu, cam nóue-diece ani celu multu,

semená unu gnomu : de jumetate ghiobu, de totu strimbu si fórtu reu facutu.

Nimicu mai bizaru decátu vederea acestor dóue figure într'acea casutia pusthia si înaintea acelei locuintie prepadite.

Ele completau unu tablou posomoritu.

Vrajitórea si gnomulu se uitau la Saint-Maixent cu mirare, aprópe cu habaucia si fara sè dica unu cuvèntu.

Nici unulu nici altulu nu pareau a întielege, cà unu caletoru cu facia buna si calare pe unu calu bunu, s'ar fi pututu gândi sè se oprésca în fati'a unei locuintie prepadite.

Marquisulu rupse tacerea :

— Brava femeia, — dise elu, — sùm obositu, calulu meu asemene; ni-i fôme si sete amendurora: poti sè ni dai de mâncatu si de beutu, pentru bani, sè me întielegi bine?

Betrân'a facù din capu, si prin acea miscare perulu ei caruntu se imprascià — cà niste sierpi — în pregiurulu fetiei sale de colórea caramidii.

— Ba, — respunse ea cu glasu ragusitu.

— Si pentru ce, rogu-te?

— Pentru cà n'avemu nimicu aice, nici pentru omu, nici pentru calu.

— Dar cas'a acést'a este o ospetaria? — respunse marquisulu aretându cu capetulu sbiciului seu legatura de iedera.

— Da, a fostu o ospetaria . . . când inca traia fiulu meu Richard . . . parintele copilului pe care ilu vedi . . . dar Richard e mortu! . . . Când elu a esitu în cosciugu, saracia a intratu, si noi nu mai putemu vinde caletorilor ceea ce si nóue ne lipsesce. Cauta-ti dara de drumu si intra aiurea in alta cârcima mai buna decátu acést'a . . .

In locu de urmă acestu svatu, Saint-Maixent se scobori de pe calu.

XXVI.

T ê r g u l u.

— Mi-a plesnitu prin minte, cà astadi totusi vei face o di buna, — respunse marquisulu ridièndu. Sùm pré obositu pentru cà sè me ducu mai departe, si iti voi probá, cà cu puçina bunavointia me vei primí pré bine. Mai bine asculta-me!

Betrân'a ilu întrerupse duru:

— De câte ori trebue sè-ti repetu, cà n'am nimica pentru dta? — dise ea cu mânìa.

— Ce draci? dóra vei avé o bucata de pâne! — respunse Saint-Maixent.

— Pâne de orzu si de hrisca, négra cà funinginea si dura cà pétr'a, càci e cópta mai bine de o septemâna.

— Nu-mi pasa, am dinti buni! Apoi ai si óue: vedu colo josu dóue séu trei gaini câraindu în curte, cari de siguru óua. Vei face o omletta, voi bé apa limpede din acestu riu; me voi declará satisfacutu, si imi întipuiescu cà si calulu meu va fi asemene: ilu voiu legá sub siopru, si — în lips'a de ovesu si de fênu — nepotulu dtale se va duce sè-i cosésca câte-va bratie din acea iërba frumósá si imbalsamata.

Erá greú a opune refusári nóue unui caletoru carele asiá lesne se îndestuliá, si carele nici nu para dispusu a plecá.

Copilandrulu luá o secere sè mérga a taiá iërba,

si betrán'a — totu murmurându — întrà în casa unde Saint-Maixent o urmari, dupa ce a luat mai ântâiu siéu'a si frêulu de pe calulu seu.

Acea ospetaria n'a fostu nici odata, nici chiar în timpulu prosperitatii sale relative, decátu o cârcima de ordinea din urma.

Ea se compunea din trei odài în parteru si din totu atâte in etagiulu primu; întrég'a, miserabilu mobilata, ofería vederea celei mai mari disordine, séu mai bine a dice, a neglijintiei celei mai complete.

Trecèndu pragulu, Saint-Maixent, abiá îsi putú retiné o miscare de desgustu; dar elu urmariá unu scopu necunoscutu si împuse tacere delicatetiilor sale revoltate.

Betrân'a nu minti vorbindu de absolut'a lipsa a proviziunii.

Dupa ce înse cautá unu timpu indelungatu, gasi trei óue de vechime îndoiósa, si o bucata de elisa afumata, rînceda si galbena. Cu aceste elemente ea facù o omletta, pe care servi pe unu taieru de pamèntu rosiiu, între o bucata de pâne négra si unu pocalu cu apa próspeta; unu cuvertu de cositoru si unu cutitu ruginitu însotieau acele alimente triste.

Marquisulu îsi intari ânim'a si începù sè mânce, nu fara respingere infricosiata.

Apoi, dupa ce si-a terminatu prândiulu frugalu, începù a convorbí.

— Va sè dica, brava femeia, — dise elu cu expresiune de interessu viu, esti fórtu saraca?

— Atátu de saraca, — respunse betiân'a, — cà într'o di, nepotulu meu si eu, vomu muri de fôme; dieu asiá.

— Nu-ti remâne nici o mântuintia?

— Ni remâne — sè cersimu. Dêca deminèti'a vomu capetá ceva, vomu puté mânca sér'a; înse p'aice nu este bogatia, si noi nu vomu mânca a dese ori.

— Dar, lucrulu?

— Nu mai sùm în etatea sè potu lucrá si ce lucru mi s'ar dá? Vedi cum imi tremura mânile! Scapu totu ce prindu. Copilulu e ologu si reu facutu; elu nici odata nu va fi tare. Ah! bietulu de elu, ar fi fostu mai bine sè nici nu sè fia nascutu!

— Asiá dara cas'a acést'a nu e a dtale?

— Ba a mea.

— E bine! ea are ceva valóre; vinde-o, celu puçinu vei trai câtu-va timpu din pretiulu ei.

Betrân'a facù din umeri.

— S'o vèndu, — repeti ea; — dar cui? Cele dóue sate din apropiare, Saint-Jude d'o parte, Charmont de alt'a, unulu e la departare de cincii mile, altulu la patru. Cine vrei sè vina sè siéda in asiá locu parasitu? In tóte noptile se audu lupii urlându pâna deminèti'a. Acést'a te umple de flori. Ah! bine dise-sem fiului meu Richard, când a voitu sè cumpere acést'a casa prepadita sè faca din ea o cârcima, cà ast'a va fi ruin'a lui si a nóstra. Elu nici odata n'a voitu sè me asculte. Copií totu-de-una îsi întipuiescu, cà betránii nu mai sciú nimica. La începutu a mersu cum a mersu; apoi biét'a lui soçia, nor'a mea, a muritu. Ea se aflá bine aice, fiindu cà gradin'a zace bine si cultivá în ea rose. Ce vrei? ast'a erá placerea ei! Inse aerulu pré umedu si pré rece nu-i conveniá; n'a pututu traí multu timpu. Richard fu lovitu de amaraciune in ânima; totu scadiù unu anu de dile, si în urma muri. Si astadi . . . astadi . . . bunic'a si nepo-

tulu vor muri si ei . . . si ar fi mai bine câtu mai curenđu; a traí cum traímu noi, precum vedi, e mai bine a muri . . .

Pâna când betrân'a vorbi, lacrimi mari cadeau un'a câte un'a din ochii ei inrosíti si debelati si curgeau în sbârciturile sale adânci.

— Da, sânteti de plânsu, — murmură marquisulu într'unu tonu de compatimire hipocrita, — si de cumva eu te-asiu puté scapá din necasu, te assiguru, cá asiu face acést'a din tóta ânim'a.

— Dar dta nu poti. Nimene n'ar puté . . . afara de bunulu Dumnedieu . . . Si noi sântemu pré mici ómeni, pentru cá elu sè se ocupe de miseri'a nòstra. Totusi nu ni-ar trebui multu, cá sè ne putemu ferici.

— Cu câtu a platitu fiulu dtale Richard acésta casa, când elu a avutu inspiratiunea fatala d'a o cumperá, în contra svatulu dtale? — întrebà Saint-Maixent.

— O suma mare, o suma de totu mare!

— Cifra?

— Dóue mii de livre; far a socoti, cá pentru mobilarea odâilor de-a supra a spesitu mai bine de cinci sute de livre. Dómne, ce de bani perduti!

— Cu câtu ai voi sè o vindi astadi, de cumva s'ar infatisia unu cumperatoru?

— Nu se va infatisia.

— Fia! dar totusi respunde!

— E bine, asiu fi forte multiamita sè capetu pentru ea o mia si cinci sute de livre. Asiu dice, cá améndoí sântemu mântuiti, copilulu si eu; dar pentru ce sè presupunu ce nu este cu putintia?

— E dóra mai putínu cu neputintia decátu cum credi.

— Cum?

— Eu credu a cunósce unu cumperatoru.

Betrân'a îsi înclestà manile.

Ah! dle, — esclamá ea, — nu-mi spune asemenea lucruri! Nu-mi dá o sperantia, care nici odata nu se va realisa. Când ceea ce asteptámu, lipsesce, ne face reu.

— Chiar pentru acést'a nu-ti dau vr'o sperantia vana, — response Saint-Maixent. Eu íti vorbescu de unu lucru probabilu, spre a nu díce siguru.

— Asia dara Dumnedieu sè te binecuvinte! Si eu n'am voitu sè te primescu! Câte-odata omulu e orbu. Dar acestu cumperatoru, demnulu meu domnu, unde se afla?

— Pré aprópe de aice.

— Când ílu voiu vedé?

— Inca adí.

— Va vini?

— A si vinitu.

Betrân'a aruncà în giuru de sine o privire nehotarita si de o espressiune curioasa. Ai fi dísu, cá cêrca pe cine-va si cá astépta o persóna noua asediându-se între ea si între caletoru.

— Dar . . . dar . . . — gângaví ea, — în odai'a acésta nu e nimene decátu dta si eu . . . si nu dta . . .

— Pardon, — response marquisulu cu surisu, — sîm eu de care vorbescu.

Biét'a femeia facú o miscare de uimire si murmurà:

— Dta vei cumperá cas'a, dta?

— Fara 'ndoiéla.

— Totusi, par cá esti bogatu.

— Si în adeveru si sîm.

— Dar ce voiesci sè faci din acésta biéta casa?

— Acést'a numai pe mine me privesce, — response gentilomulu rídiendu. De cumva va fi a mea, voiu vedé ce voiu face din ea. Cine scíe, póte cá voiu aprinde-o.

— Dar mai ântâiu trebuie s'o platesci! — strigà betrân'a cu focu.

— Fii liniscita, buna femeia, eu cumperu si platescu.

— Când?

— Se 'ntielege, cá numai decátu.

Si Saint-Maixent scóse din pusunaru o punga lunga de metasa rosia.

Pria firele acelei punge se vedea selipindu unu numeru mare de piese de auru.

Ochii debelati ai betrânei inceputa a schinteí.

— Da, numai decátu, — repetí marquisulu; — dar cu o conditiune . . .

— Ce vorbesce iute . . .

— Aceea, cá înca astadi se esiti d'nici, ducendu vestmintele dtale si ale nepotulu dtale.

— Ah! domnule, nu-mi pasa. În dóue óre, de cumva vrei, vomu fi departe.

— Asia dara tóte sânt bine, si noi sântemu de acordu. Dà-mi o cóla de hârthia, o péna si negréla, sè redactezu actulu de vëndiare.

Betrân'a facú sè s'auda unu gemetu.

— O péna . . . hârthia . . . negréla . . . — gângaví ea. Vai Dómne, ce sè facemu? aice nu este nimica din tóte aceste.

— Nu te necasi, vom încercá a le suplini. În cutare coltiu ai dóra niste carti?

— Am niste carti de rugaciune tiparite grosolanu si o biblia vechia, éta totu!

— Ada-le!

Betrân'a grabi sè le-aduca.

Bibli'a avea unu formatu mare. Dóue foi de hârthia tare, îngalbenite de timpu, erau puse între legatur'a de piele si prim'a si cea din urma fóia a cartii sfinte.

Saint-Maixent rupse un'a din acele foi.

Tramise baiatululu sè smulga o péna din arip'a uneia din cele trei gaine slabe, cari câraiau in curte.

Apoi improvisà negréla disolvându putina funingine în câte-va picaturi de apa.

Dupa ce suplini astfelu cum putú obiectele trebuitóre cari lipseau, díse betrânei:

— Cum te chiama? Trebuie sè scíu numele si pronumele dtale, brava femeia.

— Nicola-Anna-Iustina Besson, spre serviciulu dtale, bunule domnu.

Saint-Maixent redactà unu scurtu actu de vëndiare, în care lasà albu locul propoiulu seu nume. Nicola ílu subscrise, dupa ce înse mai ântâiu elu í platí sum'a de cinci sute de mii de livre în piese frumoése de auru, pe cari ea le apucà cu lacomia si le afundà în busunarulu seu mare, cu o esaltatiune vecina cu nebun'a.

(Va urmá.)

S A L O N U :

Calindarulul septemanei.

Dumin.	9 21	E. 21 d. R. Luca, s. ap. Iacov Alf.
Luni	10 22	ss. mm. Eulampiu, Eulampia.
Marti	11 23	s. ap. Filip, c. p. Teofan.
Mercuri	12 24	ss. mm. Prov. Tarac, Andronic.
Joi	13 25	ss. mm. Carp. Pabil, Agatodor.
Vineri	14 26	c. ma. Parascheva.
Samb.	15 27	s. m. Lucian, c. p. Savin.

CRONIC'A RESBOIULUI.

Ranitii români.

„**Dati, Romani, dati totu-de-una fratilor vostri,** cari îndurându viéti'a cea mai aspra, se batu c'o viteji'a de care voi toti sânteti mândri si redica prestigiulu natiunii române!“ — Asiá esclama unu corespundinte din Verbitia alu dñuarului „L'Orient.“ Si cu dñsulu continuamu si noi: „**Dati, Români,** pentru dorobantiulu care si-a lasatu în patria femeia si copiii, pentru a vini sè móra cá unu erou înaintea spaimântatórelor întariri ale Turcilor. **Dati, Români,** pentru ranitii cari sânt, si cari voru mai fi in curându! Gânditi-ve si la familiile mortilor si ranitilor, la cari v'ati gândi de siguru cu durere, déca v'ati puté transportá aici spre a vedé cadavrele soldatilor români, cari au cadíutu înaintea redutei turcesci, si pe cari mânile pióse nu i-au pututu înca scóte d'a colo, pentru a le oferi o înmormântare démna de curagiulu si de virtutile lor: atunci, nu mai e 'ndoiéla, emotiunea care v'ar cuprinde sufletulu, v'ar face sè diceți: sè dâmu, sè dâmu totu ce avemu pentru vitejii soldati si pentru nefericitele lor familie!“

Din Orsiova-vechia primimu urmatórea scrisóre: Onorable domnule redactoru! Am onóre a ve tramite list'a contribuitorilor facute aici în folosulu ranitilor români, dimpreuna cu epistol'a originala a Societátií Crucea Rosia din Roman'a, prin care se adeverece primirea banilor. Ve rogu sè binevoitu a publicá ambele, pentru propri'a mea legitimare, în multu pretiuitulu diuaru ce redactati! Primiti etc. *Petru Calciunaru* avocatulu.

Éta list'a contribuitorilor: Petru Calciunaru advocatu 3 fl., Ioanu Schram negutiatoru 1 fl., M. Giurgiuca cassiru urbanu 1 fl., I. Sabaila supratenentu 1 fl., Fratii Luianovicu negutiatori 2 fl., M. Mitroviciu 1 fl., Elia Margineanu de Margine 1 fl., I. N. Vasilevicu 1 fl., Nic. Nicolovicu 1 fl., M. Popovicu protopopu 2 fl., C. Mihocu neg. 20 cr., Fr. Herter 50 cr., Costescu sergentu 50 cr. Sum'a 15 fl. 20 cr. Colectaptu: P. Calciunaru.

Éta si adevérinti'a: Societatea Crucea Rosia din Români'a. Comitétulu centralu nr. 1550. Bucuresci 1877 Lun'a septembrie 26. Domnulu meu! Amu primitu cu o viua multumire sum'a de 15 fl. 20 cr., ce ati binevoitu a aduná în folosulu ranitilor români de la persónele înscrise în list'a atasiata de epistol'a dvóstre de la 16/28 septembrie. Amu onóre a ve înaintá recepiss'a nr. 656, si a ve esprimá în numele comitétului viuele nóstre multumiri pentru concu-

sulu ce ati binevoitu a ne dá. Primiti etc. Presiedinte Dimitrie Ghica, secretaru Boboc. Dluí Calciunaru advocatu în Orsiova vechia.

Ranitii de la Cotroceni. Amu scrisu în nrulu trecutu despre spitalulu de la Cotroceni de sub înaltulu patronagiulu alu Dómnei Românilor. Acuma adaugemu, cá în acel'a-si locu se afla instalatu unu nou spitalu în casarm'a corpului de geniu. In acest'a — ni spune „Românulu“ — numerulu ranitilor din acestu localu s'a urcatu deja la 140. Ei sânt împartiti în dóce sectiuni, una sub directiunea dlui dr. Râmnicéanu, alt'a sub a dlui dr. Stoienescu. Unu numeru destulu de însemnatu de dómne facu serviciulu de di si de nópte, dându tóte ajutórele trebuincióse bravilor raniti cu unu devotamentu si o abnegatiune rara. E o placere d'a vedé p'aceste dómne alergându fara pregetu diu'a si nóptea din camera în camera, întrebându pe fia-care ranitu cu ce póte sè-lu serve, aducédu unuia unu paharu de apa, celuilaltu unulu de vinu séu tiuica, unui altuia o cataplasma cu cari sè-i aline durerile, dându a dóu'a di medicului relatiu de totu ce s'a petrecutu în mersulu bólei, cu o astfelu de esactitate, încátu credi cá ai face cu unulu din cei mai esercitati medici. Printre numerósele dómne ce se devota ranitilor, cá dnele Debains, Baicoianu, Anica Odobescu, Sc. Ghica, Solomonu, Salmanu, D. Brateanu, Bilcescu, A. Ghica, Otetelesianu etc. nu vom uitá mai cu séma pe dn'a Sutiú nasc. Cantacuzino, care cá si dn'a Filipescu, de la deschiderea spitalului, sânt în permanentu de la 7 óre dimínéti'a pâna la 7 óre sér'a, urmându serviciulu cu atât'a zelu si activitate, în câtu vindecarea ranitilor se póte atribui mai cu séma abnegatiéi si devotamentului cu care isi îndeplinescu nobil'a missiune. Nu mai vorbimu de barbatii cari vinu pe rëndu sè facu serviciu de garda la acelu spitalu; ceea ce putemu díce, e, cá diu'a isi facu serviciulu pe la diferitele ministere, pe unde sânt functionari, ér nóptea o sacrificu ranitilor. Unu numeru de 35 bolnavi au si esítu vindecati si au plecatu pe la casele lor, dându-li-se din partea comitétului dómnelor câte o camasia si doi franci de fia-care; ér ministerulu de resboiu i transporta cu drumulu-de-feru, dându-le si câte 50 bani pe di si hrana pâna vor ajunge la casele lor. Peste câte-va díle, toti ranitii, afara de cinci séu siese, se vor întórce vindecati la casele lor.

Societatea englesu de binefacere a luat mesuri d'a infintiá în Bucuresci unu spitalu cu 160 paturi pentru raniti.

Spitale. Cetatienii din Vasluiu au decisu sè primésca si sè întretina în spitalulu judetiului 24 raniti. Comunitatea israelita a oferitu diece paturi din spitalulu ei pentru cautarea ranitilor.

Femeile romane si ranitii. Cetimu în „Romania Libera:“ „Ne simtímu adâncu miscati, când vedemu afuinti'a de visitatori ce frecventéza spitalele, ducédu fia-care, pe lângu generóse oferte, cuvintele lor de mângaiere si de încuragiare bravilor raniti. Femeia româna in acesta ocaziune a probatu, cá pórtu înca în vénele ei anticulu si nobilulu sânge alu ilustrelor matróne române. Pretutíndeni ea s'a asociatu la nobilulu scopu alu consolárii celor suferindi, cu unu

devotamentu, care a mersu pâna la sacrificii, virtute care o înaltă asiă de susu în stim'a lumei întregi. si cum putea fi într'altfelu, când bunulu esemплу a plecatu de la ilustr'a Dómna a Românilor, pe care ranitii au numitu-o, în recunoscinti'a lor, cea mai buna si „cea d'ântâiu dintre surorile de caritate“, titlu asiă de dulce pentru o suverana!“

Dni Vasile Alesandri si **George Varnav Liteanu** vor dá la Iasi, în vechi'a sala a tronului, o serata literara în profitulu ranitilor români. Dlu Alesandri va ceti câte-va din poeziile sale inedite. Dlu Liteanu va tiné în urma o conferintia a supra drep-tului publicu românû.

Plecarea ranitilor vindecati. „Românulu“ scrie : „Duminec'a trecuta au esitu vindecati din spitalele militare de la Cotroceni 54 din ranitii cari fusesera adusi aici. Ei au pornitu pe la casele lor. Li s'au datu câte unu leu de cheltuiéla si câte unu rëndu completu de rufe. M. S. Dómna venise, cá sè le ureze, drumu bunu.“ Erá unu spectacolu miscatoru de a vedé cum fia-care dintre bravii soldati se grabiá sè sarute mân'a M. Sale si a esprimá viu'a lor recunoscintia pentru îngrigirea ce le-a aretatu.“

Resboiulu.

Diuarele straine despre armat'a româna.

Este o mare mângaiere sufletésca, în aceste timpuri de suferintie, sè cetimu câtu de favorabilu apretiéza diuarele straine armat'a româna. Si pân'acuma luaramu notitie din ele, dar acuma éراسi putemu înregistrá câte-va. „Fremdenblatt“ din Viena scriindu despre respingerea lui Scobeleff la Plevna, continua : „Stându astfelu lucrulu, nu avemu sè multiamimu oficiarilor statului majoru rusescu, ci simplu si nu-mai principelui Carol, cá în diu'a de 12 sept. nu s'a perdutu, pe lângá celelalte si redut'a Grivitia. Arip'a drépta, care o formau Români, a fostu aceea, care mai dispunea de reserva, si acestia în numeru de o brigada, au fostu cari mai putura respinge unu nou atacu de nópte, când Rusii abiá mai puteau resiste.“ Diuarulu „Presse“ din Viena vorbindu de incapacitatea gener'ilor rusi, continua : „Trebuí sè arete miculu principe germanu de pe tronulu României, a carui cooperare la începutu a fostu asiă de despretiuita, marelui statu major rusescu, cá si cu o armata mica si calumniata, înca se potu dobândí rezultate.“ — „Deutsche Zeitung“ din Viena scrie, cá si Români „în ciud'a tuturor profetilor desfasióra o tenacitate brava atâtu la atacu, câtu si la aperare. De óra-ce Românulu are trebuintia numai de o conducere buna si d'unu esemплу animatoru, ceea ce numai de oficierii buni póte sè véda, trebue cá oficierii români sânt mai buni decâtu faim'a ce cerculá despre ei, ceea ce noi constatâmu cu placere.“ Nici chiar cunoscutulu dusmanu alu Românilor, „Neue freie Presse“ din Viena, nu se póte conteni sè nu scriá astfelu, vorbindu despre luptele de la Plevna : „Dupa ce Rusii sacrificara peste 50,000 de ómeni la atacurile cele în fructuóse, statulu majoru rusescu — ori cum sè se para acést'a de curiosu — a învetiatu de la militi'a româna, cum are sè procedá de acum înainte în contra unui lagaru împre-suratu de siantiuri si redute; cum e celu alu turcilor de la Plevna; Români sânt pe calea cea corecta.“

Damele russe si prinsonierii turci. Cetimu

în „Români'a Libera“, cá prinsilor turci le merge bine în Rusi'a. În Petersburg, unde au fostu dusi cei mai multi, cá o ostentatiune pentru publicu care aseptá trofee din lupta, acei prinsi umbra prin localurile si gradinile publice. Si damele russe nu lipsescu de a îndulci captivitatea, în modu care a scosu din rabadare si pe diuare. Astfelu se vedu prin localurile publice femei russe cari siedu în bratiile oficiarilor turci prinsi. (?) Altele s'au aretatu si mai binevoitóre catra acei prinsi, adunându-le bani prin subscrieri. — Diuarele sânt revoltate din caus'a atâtei simpathii ce manifesta secvulu frumosu rusescu pentru turci. „Petersbrg Viedom“ dice, cá purtarea damelor russe fatia cu prinsii turci e o lipsa de patriotismu. „Golos“ propune mesuri esceptionale în privinti'a acelor femei : a nume cá sè nu mai fia primite în societati, cáci purtarea lor insulta patriotismulu rusescu. Sânt unele diuare, cari ceru chiar intevenirea politiei. Indignatiunea e mare, si din ea reiese, cá nu e lucru reu a fi prinsu turcu în Rusi'a, cáci damele russe au ânima plina si gata de compatimire.

Éراسi diuarele straine despre armat'a româna. „Pester Lloyd“ care mai de multu însultá pe tóte córdele armat'a româna, acuma vine sè recunósca, cá acéstá armata e o armata prussianá în miniatura, avéndu o întréga organisatiune prussianá. Acelasi diuaru, asemenându armat'a româna cu cea russá, aréta cá ce póte produce unu statu liberu si altulu absolutisticu. „Berliner Tagblatt“ scrie : „Armat'a româna cea mai înainte atâtu de despretiuita, aréta cá se pricepe la art'a resboiului mai bine decâtu capetele statului majoru rusescu.“ „Fremdenblatt“ recunósce, cá Români „lupta gloriosu.“ Cunoscutulu organu turcofilu : „Memorial diplomatique“ marturisesce : „In numerósele lupte, cari au innundatu cu sânge vecinatátile Plevnei, Români s'au condusu c'unu eroismu caruia Europa întréga i aduce omagiu. Mic'a armata a principelui Carol, pe care Rusii la începutu o cam despretiuiu, si de la care se pare cá nu se aseptá decâtu unu concursu relativu, le-a facutu din contra, servicii fara pretiu, pe cari tóta recunoscinti'a lor nu le póte plati . . . Este incontestabilu, cá numai preciosului concursu alu Românilor, Rusii datorescu intemplantia de a nu fi încercatu o lovitura decisi-va dinaintea Plevnei. Ei sânt cei d'ântâiu, cari s'au urcatu la asaltulu de la Grivitia, si totu ei sânt aceia, cari în diu'a de 14 sept. au respinsu cu mari perdiri înfricosiatele colóne turcesci, fortiându-se d'a reluá cu ori ce pretiu redut'a. Pretotu-indeni, unde se aflá pericolulu, o positiunea grea de aperatu séu o situatiune critica de salvatu, ei s'au distinsu prin acte de o cutezare si de o inteligintia, cari au fostu admirate chiar de rusi.“ Diuarulu englezu „Daily Telegraph“ scrie : „Trebuie a recunósce, cá Români s'au batutu într'unu modu remarcabilu. În ceea ce privesce artileria româna, Rusii i facu unu elogiu fara margini. Cavaleria n'a fostu înca angagiata într'unu modu seriosu în focu, cu tóte aceste, atâtu ómenii, câtu si caii s'au tinutu într'unu modu perfectu în mijloculu sgototului luptelor. Infanteria a mersu cu hotariere în focu si a aretatu o energia rara în niste împregiurâri cu adevertau extraordinare.“

Principele Gorciacoff a fostu silitu sè recunósca si elu viteji'a óstei române. Elu însu-si marturisesce principelui Orloff, cá : „Români se batu într'unu modu admirabilu!“

Unu ministru strainu a adressatu de curêndu unui Român — precum cetimu în „Românulu“ — urmatórele cuvinte : „Declaru, că nu credeam, sè fiti în stare de a fi acelu bulevardu, ce Napoleon III voiá sè face din Roman'ia. Ati aretatu ênse acum, că sânteti o natiune politica, abila, inteligenta si în acelasi timpu entuziasta si curagiósa. Nici o natiune nu va puté dar sè nu recunósca missiunea ce aveti la Dunare si de a refusá sè ve sustina din tóte puncturile de vedere.“

Spëndiurarea bulgarilor.

— Vedi ilustratiunea de pe pag. 485. —

De când a eruptu resboiulu actualu, amu cetitu de multe ori despre crudímile sevêrsite de turci. Pe unde trecu ei, lasa numai cenusia în urm'a lor. Bulgari'a astadi e desiérta de locuitori, căci o mare parte a fugitu, ér alt'a fu ucisa de turci.

Acésta brutalitate a desteptatu atentiunea tuturor puterilor mari, cari au si protestatu prin ambasadorii lor din Constantinopole. Insusi turcofilulu guvern englezu a 'nsarcinatu pe represintantele seu d'acolo s'adreseze împutári Portii pentru spëndiurarea bulgarilor.

Loculu de capetania, unde se esecutau pân'acuma aceste crudelitáti erá Adrianopoli. Dar acuma Bulgari'a e plina de furci.

Éta ce ni spune o epistola publicata în „Corespondinti'a politica“:

„Pentru a scapá de spectacolulu îngrozitoru alu esecutiunilor în massa, care se infatísieza mai în tóte dílele în Adrianopoli, afara de vineri si duminica, am plecatu la Filipopoli. M'am însielatu si deplángu erórea mea. Pretotindenii, unde soseam în acésta scurta caletoria, mi-se presintá aceeasi trista priveliste. O parte din Bulgarii condamnati de tribunalulu militaru din Adrianopoli, fure spëndiurati în vecinetatea orasiului; o asemene procedere se observá si la tribunalulu de resboiu din Filipopoli. Pe unde soseam, intalniam mereu bulgari spëndiurati.

„Chiar numai transportulu acestor nenorociti dá unu aspectu îngrozitoru. Fia-care condamnatu pórtá unu cercu de feru în giurulu gátului, prin cercu se introduce unu lantiu care apoi se ficséza de corpulu lui, pe când mânilé i sânt legate la spate. Câte patru pâna la cincii condamnati sânt legati unulu de altulu, astfel încátu sânt nevoiti a merge într'unu singuru rëndu.

„La Adrianopoli s'a confectionatu pentru acésta trista procedere a nume unu tripiedu de lemn, care se póte desface si care în casu de trebuintia se asiéza în stradele cele mai frecventate. Cea mai mare parte din condamnati sânt tierani, totusi sânt represintate si alte clase ale Societátii. Alafta eri fu esecutatu la Adrianopoli unu doctoru în medicina din Eski-Saghra, care isi facuse studhiele la universitatea din Praga.

„Intre 19 condamnati, cari isi aflara eri tristulu lor sfirsitu, erau si doi preoti si unu învetiatoru, c'o infatísiare fórte inteliginte. Astadi între 8 condamnati se aflau si doi preoti, cari fure spëndiurati fatia 'n fatia.“

Din Adrianopoli se scríe „Pressei“ din Viena, cu datulu de 3 oct., că bulgarii condamnati, când

vedu că nu mai au scapare, cinstescu banii lor acelor ostasi turci de lángra ei, cari i-a tratatu nitielu mai omenesce. Astfelu de curêndu avêndu sè se spëndiure unu preotu, înainte d'a se esecutá sentinti'a, acest'a daru oficerului o suma mare de bani. Turculu vedîndu banii, rênji de bucuria, si atingêndu umerulu bietului delinquentu, i díse : „Esti unu omu bravu. Ar fi paguba sè te arda sórele. Te vom spëndiurá dara la umbra!“ Si i cautara unu locu umbrosu, si preotulu fu spëndiuratu acolo.

Éta glum'a turcésca !

Sciri de pe câmpulu de resboiu.

Din Vrbitia se depesiéza diuarului englezescu „Daily-News“, că lucrările Românilor la Plevna înainteza într'unu modu considerabilu contra celei de a dóu'a reduta, cu o perseverantia si silintia demne de tóte elogiurile. Acestu faptu este cu atátu mai remarcabilu, — continua acea depesia, — cu câtu Rusii din partea lor n'au facutu nimic. Plóua necontenitu, si noroiulu în'transiele este îngrozitoru; afara de acésta este fórte frigu. Cu tóte aceste oficerii si soldatii stau la postulu lor cu o persistintia si o hotarire cari smulgu admiratiunea corespundintelui englezu. Déca Rusii din partea lor — încheia depesi'a — înaintau totu atátu de repede, Plevna ar cadé de siguru numai în dóue septemâni.

La pasulu Sipca e o zapada de vr'o dóue picioére. Se facu pregatiri pentru a îmbracă pe soldati cu cogioce.

Rusii se pregatescu pentru o campania de iérna. S'au comandatu barace pentru vr'o 400,000 de ómeni.

Retragerea armatei romane. Unele díuare din Bucuresci ceru retragerea armatei române, si altele straine au si anunciatu, că aceea în adeveru se va retrage, îndata-ce vor sosí ajutórele rusesce, căci iritatiunea în Roman'ia pentru perderile multe e mare, apoi nici între armat'a româna si cea russa nu póte sè esiste de felu vr'o armonia. Privitoru la acést'a, „Român'ia Libera“ scríe : „Armat'a nu se póte retrage din giurulu Plevnei, celu putínu mai nainte de a luá acésta întarire. Onórea militara, demnitatea statului românu, interesele viitorului, tóte sânt contra prudentiei fricóse a celor ce ceru retragerea armatei nóstre si întórcerea sa în tíera.“

Restulu armatei romane, care se aflá la Calafatu — precum ni spune „Press'a“ din Bucuresci — va trece peste câte-va díle Dunarea în Bulgari'a.

Timputu s'a schimbatu de-odata pe câmpulu de resboiu si acuma e caldu de nou. Se spera, că înca înainte de a sosí érn'a va fi o batalia mare. Principele de coróna a primitu intariri, si va luá ofensiv'a în contra lui Suleiman pasia, cere va fi silitu a tramite vr'o 30,000 de ómeni si în Dobrugia, unde gen. Zimmernann — primindu ajutóre — înainteza. La Sipca între turci grasséza tifosulu.

Unu monitoru turcescu fu asvêrlitu în aeru la Sulina de torpilele turcesci.

Marele duce Nicolau, primindu de la principele Carol ordinulu „Stéu'a României“, a rugatu pe tiarulu sè consimta a purtá acestu ordinu, spre a-lu avé în totu-de-una pe peptu, cá unu semnu de afec-

tiune pentru Domnitorulu si *de stima pentru armat'a româna.*

Pe câmpulu de resboiu în Bulgari'a situatiunea e nestramutata. In Asi'a Rusii castigara invingere insemnata a supra lui Mukhtar pasi'a; in 15 oct. armat'a turcésca fu aprópe nimicita; 7 pasie, 32 canóne, munitiune multa, si mii de prinsonieri cadiura în mânilé rusilor. Mukhtar însusi fugi spre Cars.

Mai nou. Catastrof'a mare ce a ajunsu pe turci în Asi'a se adeveresce oficialminte. Loris-Melicoff, cu 80,000 soldati, a încungiuratu armat'a lui Mukhtar, pe de tóte laturile; arip'a drepta a turcilor a capitulatu, 3500 nizami cadiura prinsu; Mukhtar însusi, cu ruinele armatei sale, abié a scapatu în viétia; calea este deschisa rusilor pâna la Karsz. — Se anuncia de la Turnu-Magurele 17 oct.: Astadi s'a începutu bombardarea Plevnei pe tóta line'a; actiunea decisiva se apropia. Calea turcilor spre Sof'ia e taiata. Români înaintéza spre redut'a cea mare turcésca. Armat'a româna va remané în Bulgari'a. Se ascépta lupta mare Lom. — Lascaru Catargiu este denumitu agentu diplomaticu la Belgradu, Titu Maiorescu la Berolinu.

CE E NOU?

Inteliginti'a romana din Sibiu a hotaritu în o conferintia privata tînerea unui ciclu de prelegeri publice, alu caror vinitu este destinat pentru ranitii români. Totu în acea conferintia s'a decisu, cá sè se faca pasii trebuinciosi pentru înfiintarea unei casine române. Dorimu succesu bunu ambelor întreprinderi!

Rugarea unei fete catra regin'a. Unu diuuru unguerescu scrié, cá dilele trecute Maj. Sa regin'a rentorcéndu-se cu trasur'a la Budapesta, de odata o fêta din poporu strigà cocierului sè oprésca. Maj. Sa o observà si ordonà sè steie. Fêta se apropià de trasura si ingenunchiându pe scariti'a aceleia, spuse, cá amantulu ei fu înrolatu, deci inim'a ei trebuie sè plésca. „Majestate — continuà fêta — róga pe barbatulu dtale sè mi-lu lase a casa; unu soldatu mai multu séu mai putínu, pentru dênsulu e egal, — înse amantulu meu e uniculu meu. Poti sci, Majestate, despre dta când înca erai fêta, cá ce durere mare e aceea déca amantulu ni se inroléza!“ Regin'a surise si i promise a-i spriginí cererea.

Resultatulu alegerilor în Franci'a este urmatoriulu: Dintre 516 deputati alesi în camera, 317 sânt republicani, 99 bonapartisti, 45 monarchisti, 44 legitimisti si 11 orleanisti. Alegerile s'a facutu prin sufragiu universalu în cea mai buna ordine.

Tristu! Nrulu din urma alu „Scólei Române“ publica urmatorulu avisu catra cetitorii acelei foi: „Abonamentele restante la „Scól'a Româna“ pe anulu acest'a urcându-se la sum'a de 1062 fl. 50 cr., cu cele din anulu trecut chiar la 1290 fl., amu rugatu pe dnii restantieri a se achitá încai la finea cvartalului III, cá sè putemu încheiá anulu în pace. Rugàrile nóstre au avutu dreptu resultatu — 30 fl., ce i-amu primitu de atunci încóce. Sub aceste împregiuràri ne vedemu necessitati a declará pentru ultim'a data, cá déca restantiele nu ni se vor raspunde în terminu de 8 dile, vom mai scóte din „Scól'a Româna“ unu sin-

guru numeru, în care vom face o esacta dare de séma. In casulu acest'a dlor prenumeranti, cari au respunsu abonamentulu pe anulu întregu, le vom întórce 1 fl. 15 cr. Noi nu vom remané nimenui datori. Redactiunea de la „Scól'a Româna.“

Serbarea memoriei lui Grigorie Ghica voda. La Iasi se tînu la 1/13 oct. serbarea funebra centenara, în amintirea decapitarii marelui Domnitoru alu Moldovei Gr. Ghica voda, pentru cá a protestatu în contra annessàrii Bucovinei în 1777.

Biserica si scóla.

Congressulu bisericescu gr. or. e convocatu la Sibiu în duminéa din 16/28 octomvire a. c. Alegerile de deputati s'au facutu deja în tóte cercurile electorale.

La universitatea din Cernauti în anulu acest'a s'a alesu cu unanimitate „rector magnificus“ professorulu de la facultatea gr. or., dlu Vasile Mitrofanovitz. Instalarea s'a facutu cu pompa mare la 4 oct. a. c. Cu acésta ocaziune noulu rectoru tînu unu discursu în fati'a unui publicu fórté numerosu si distinsu, despre: „Positiunea teologiei în cerculu sciintielor în genere si rolulu teologiei practice.“ Discursulu a facutu efectu mare.

Literatura.

Resboiulu actualu a înspiratu pe dlu Zamfirol sè scria unu poemu. Titlulu acestui poemu este: „Liberarea crestinatàtii.“ Cântulu primu va aparé acusi de sub tiparu la Bucuresci. Atunce mai pe largu.

Carte noué. „Manualu pentru deprinderi în cugetare si compositiuni“, de dlu F. Caianu, directorulu gimnasiului din Focsiani. Acesta carte, aprobata pentru clasele gimnasiale din Români'a, cuprinde unu cursu completu de compositiuni, întocmitu dupa nóu'a programa, si unu micu indicatoru pentru professori.

Tribunale.

D. Vasiliu Popu si Ioanu Savanyu, ambii tineri din cottulu Satumarelui, facusera censur'a advocatiale în dilele trecute. Li dorimu succesu pe nóu'a cariera.

Suvenirea mortiloru.

Georgiu Filipu parocu în B. Sân-Miclausiu în Transilvani'a, a repausatu la 25 sept. în etate de 62 ani.

Ioanu Patitia protopopu în Câmpeni a repausatu în 18 sept. în etate de 71 ani.

Cuthia de epistole.

— Intrebàri. —

Unu epistolaru romanescu. Unde asiu puté capetá unu „epistolaru romanescu“ si o carte despre cultivarea florilor scrisa în limb'a româna? — *O cetitóre a „Familiei.“*

Treiluniulu jul.— sept., si respectivu semestruulu april—sept., s'a încheiatu cu nr. 39. Rugàmu pe cei ce nu si-au rennoitu înca abonamintele se grabésca a le rennoi!

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1877. Calea tierei nr. 39.